

RADICS VIKTÓRIA

Vigyázunk egymásra?

Kedves Ottó!

Beszélgessünk az időjárásról. Azt te pontosan tudod, hogy ez a legfontosabb téma. Csak veled tudom megosztani azt a percet, amikor öregapám Bezdánban kora reggel kilépett az udvarra, és az ég aljára vetette jégkék szemét, aztán följebb ugrott a tekintete, állt biztos lábakon, mint egy jógi *tádaszanában*, és mondta, hogy milyen idő van, vagy nem mondott semmit, csak nézett. Mellette pipiskedve tudtam, hogy most fölméri a világ állapotát, a múlt, a jelen és a jövő állását összehangolja, aztán a kezébe veszi az ustort, kilép a hátsó udvarba, onnét átmegy a kertbe. Megvan a projektje; szaladhatok utána.

Száz éve, a *Virág utca 3-at* olvasva tudatosítottam a nagyapám metafizikai tartását. Neked köszönhetem, hogy ily módon bölcséletileg is kapcsolódni tudtam hozzá, s bár később gyakran elveszítettem a talpam alól a talajt, ez a tartás, mely az ég állagához méri magát – és az ég víz is, hiszen a nagyapám korábban hajós volt, kormányos –, mégsem hagyott elkárhoznom, úgy érzem, és ez az egy érzésem ne csaljon.

Amikor az időjárásról beszél az ember, nem tudja, hogy metafizikai viszonylatban áll a csalóka világgal. Teljes függőségünk az időjárástól, kegyelmétől vagy irgalmatlanságától, bennem, Ottó, a gyerekkori érzékelés nyomvonalain haladva, a *veled* (mint művésszel) való azonosulási képességem révén érlelődött világszemléletté. A te esztétikád tette lehetővé számomra, hogy kiforrjon bennem egy olyan istenfogalom, melyben a legváltozékonyabb égi és ég alji körülmények és állagok egy-egy színfoltnyi érzéki gondolatban foglalatukra lelnek.

Születésnapodon azt köszönöm meg neked, hogy megszabadítottál a feszélyező szociális koordinátáktól és ráébresztettél arra, amit gye-

rekként tudtam: *a függőségek tágasságára* és az ebben a hálóban való orientáció lehetőségeire. Ezt én szavakkal nem tudom kifejezni, csak színekkel és vonalakkal lehetne. Mint Paul Klee – úgy valahogy képzelem az istent. A festészet beszél úgy az időjárásról, ahogy én csevegek veled gondolatban. A képzőművészeti útmutatást is tőled szedtem, és ma már alapvetőbbnek tartom, mint az irodalomét.

Hogy egy több évtizedes kört megtéve most ismét itt vagyok, Bácskában, abban ott a te irodalmi, festészeti és bölcséleti felismeréseid nyomainak követése is. Régóta hajtogatom azt a rilkei mondást a *Maltéból*, hogy *látni tanulok*, de hogy az ittlétet, ezt a miénket, jobban meglássam, ahhoz TE kellettél. A *röghöz kötöttség* szintagma teljesen átalakult a hatásodra. Most, hogy az úrhajósok sétát tettek az úrben és fölverték a Földet, mely a súlytalanul lebegő lábaik közt látszott kéken-fehéren forogni, ez a szintagma kibontotta tartalékait. Íme, a rög. Innét fogunk majd mi is ellebegni. A mi köldökszinórkábelünk azonban el fog szakadni. Hogy kicsi vagy nagy-e a „rög”, azt úgy tudnám fölmérni, ha a te mértékegységeidet használnám a löszbabáktól a tenger sivatagáig. Köszönöm, hogy az én méteremet így fölláztatod, és engedélyt adtál arra, hogy az egyesből hullámvonalat csináljak, vagy hurkot, drótkéfé, kagylót, gipszkeresztet. Nem oldoztál fel a racionalitás és a precizitás követelménye alól, de megengeded a transzformációkat.

Azért mondom ezt így, mert szellemi és pszichés *engedély* kell ahhoz az embernek, hogy elérje a fantáziáját, melyet a kortárs elméletek és közkeletű nézetek mindig fujtogatnak. Te az vagy, Ottó, az én életemben, aki nem korlátozott, hanem *megengedett*. Amilyen szegényes itt ezen a tájon a szabadságunk, köll egy gesztus, mely bensőleg fölszabadít, legyen az egy tónus, egy pillantás, egy kéz a vállon vagy néhány metafora. Soha egyetlen találkozásunk sem volt, sem élőben, sem könyvön keresztül, amikor ne ezt kaptam volna tőled.

Ha rád gondolkodok, úgy érzem, tudom, hogy kire gondolkodok; intellektuális, érzelmi és művészi létedben olyan konstans hangot találtam meg, mely kitart, nem vész el a hangzavarban, hanem felnyitja azt. Tudod, mint az *Also sprach Zarathustra* legelején. És egy tónust, melyet nem robbantott fel egyik bomba sem, pedig volt elég. Ez a tónus senkiéhez sem hason-

lítható. Nem tudtam volna meg nélkülöd, hogy így is lehet gondolkodni, tanakodni, eszmélődni és morfondírozni, körülöttem inkább kiabáltak és indulataskodtak, tusakodtak az emberek, vagy beléjük fagyott a szó. Erre a tónusra én nem is tudok válaszolni, mert durva egy szerzet vagyok, de viszonyulok hozzá, és pedig szeretettel. Mikor elbúcsúztunk vagy letettem valamely könyved, mindannyiszor éreztem még egy darabig, hogy mi a szeretet, *hallottam*, mint egy hang rezgését, és most már, hogy végre itthon vagyok, nem is felejttem el.

Itthon? Ezen lehet tökölni még száz évig, de bizonyos egyszerűséget is megtanultam tőled – a millió bonyodalom és hullámvonal közepette –, és most már egészen közönségesen bólintok erre a szóra. Igen. Ehhöz nem köll engedély. Szamárháton is otthon. Pláne, hogy ezt leírtam, hogy hozzád beszélek gondolatban, most direkt érzem az otthonlétet. Beszélgessünk az időjárásról. Te is örülsz a sok júniusi esőnek? Mindig zöldben látlak téged képzeletben, rovarok zümmögésében.

Ez a fogalom, az *otthon* is eléggé transzformálódott téged olvasván, aki Cézanne táján is otthon vagy, a marinisták vásznain is, meg a Vitéz órama gyűrődészkáján is. Számos-számtalan alakod közül ő az egyik, akivel azonosulni tudok, de ha megunnám az imádkozást, akkor ott egy másik, aki iszik, káromkodik és elbotlik a saját lábában. Sok-sok olyan figura, akiket eddig még senki sem vett emberszámba. S hogy állatszámbe-e, arra szívesen gondolok, hiszen ha Esterházy a magyar embereket, akkor te az állatokat vezetted be az irodalomba! Nagy a te állatkerted.

Egyszer azt mondtad nekem, régt volt, hogy azért van mindez így, ahogy, mert *minket szarból gyúrt az Úristen*. Azóta is kóstolgotom ezt a mondatot, mely önismeretem részévé vált. Egyáltalán nem érzem dehonesztálónak, megváltoztak a preferenciáim; ez az anyag, ugye, alapanyag. Táplálékot tartalmaz, tőle növekednek a növények, a kenyérünket szaporítja. Most, hogy kenyérsütő asszony lett belőlem, másként viszonyulok az elemi dolgokhoz, mint mikor pesti voltam a második emeleten. (Közben mindig is arra vágytam, hogy egyszer földszinten lakjak.) A sár, a por, az agyag, az iszap, a szar, a tócsa, a lösz, a homok, a liszt, a kovász elsőrendűen fontosak immár számomra. Képes vagyok simogatni a földet. Megbámulom a pecsét nélküli tojást, melyre ráragadt egy pihe. Végül

még majd azt is fel tudom dolgozni, hogy porrá és hamuvá leszünk. Ezt egyébként a félig-meddig írástudatlan nagyanyám is jobban föl tudta dolgozni, mint én, a nagyokos. Egyetlen, tintaceruzával írt sor maradt utána, melyen pontosan ezt mondja, por és hamu, többes szám első személyben, ezzé leszünk, és most ti jöttök. Olyan volt az az összepöndörödött cédula, mint a holt-tengeri tekercesek egy foszlánya, de azóta elveszett. Így vigyáztam rá.

Vigyázunk egymásra?

Most a Jutkára gondolok. A szerelemre.

Születésnapj vallomásomnak és köszöntőmnek legyen ez a végszava.

Folytassuk!

Isten éltesen,

Ria

Zenta, 2020. (egy pillanatra el kellett gondolkodnom az évszámon) június 15.